

SUOMEN PARLAMENTAARISEN TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN MAAN HARVAAN ASUTTUIJEN ALUEIDEN MAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMISEKSI**Asia**

Maaseutupoliitiikan neuvoston (MANE) alaisuuteen kuuluva Harvaan asutun maaseudun verkosto (HAMA) on esittänyt valtioneuvostolle, että Suomeen perustetaan parlamentaarinen työryhmä maan harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi.

Tausta

Harvaan asutun maaseudun verkosto on 8.5.2017 lähettänyt valtioneuvostolle esityksen kansallisen parlamentaarisen työryhmän perustamiseksi Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Valtioneuvoston kanslia on 10.5.2017 siirtänyt asian maa- ja metsätalousministeriön käsiteltäväksi, koska asia on MMM:n toimialaa. Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä on Maaseutupoliitiikan neuvoston kokouksessa 31.5.2017 todennut, että maa- ja metsätalousministeriö esittää parlamentaarisen työryhmän asettamista valtioneuvostolle.

Harvaan asutun maaseudun verkosto on toiminut yli 20 vuoden ajan osana kansallista maaseutupoliittista verkostoa Suomessa. Vuonna 1996 perustettiin syrjäistä maaseutua varten oma teemaryhmänsä, joka on vuodesta 2005 alkaen toiminut myös nimillä harvaan asuttujen alueiden teemaryhmä ja väljästi asutun maaseudun teemaryhmä. Verkoston ensisijaisena tehtävänä on nostaa harvaan asutun maaseudun erityisolosuhteet poliittisen päätöksenteon tietoisuuteen. HAMA-verkosto toimii ainoana kokonaisvaltaisesti harvaan asuttua maaseutua tarkastelevana ja keskeisiä asioita edistävänä tahona. HAMA-verkosto on yksi Maaseutupoliitiikan neuvoston viidestä verkostosta. MANEn verkostot edistävät kansallisen maaseutupoliitiikan tavoitteita.

HAMA-verkosto on laatinut vuonna 2017 julkaistun Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategian 2017–2020. MANE hyväksyi strategian 20.12.2016. Kehittämisstrategia antaa realistisen kuvan harvaan asutun maaseudun nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Strategiaan on koottu keskeisimmät toimenpiteet, jotka tulisi toteuttaa, jotta harvaan asutun maaseudun potentiaali saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä. Kehittämisstrategia löytyy osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79506>.

Harvaan asutun maaseudun verkoston 2017–2020 päätehtävät ovat:

- Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman horisontaalinen toteuttaminen harvaan asuttujen alueiden näkökulmasta yhteistyössä muiden MANE:n verkostojen kanssa
- Harvaan asuttujen alueiden erityispiirteiden esiin nostaminen kansallisessa ja kansainvälisessä politiikassa, päätöksenteossa ja ohjelmissa
- Harvaan asutun maaseudun strategian 2017–2020 toteutumisesta huolehtiminen.

Keinoina verkostolla ovat mm. maaseutuvaikutusten arviointimenetelmän käyttöönoton edistäminen, tiivis yhteistyö eri toimijoiden kanssa, mukanaolo työryhmissä, kannanotot, seminaarit ja aktiivinen viestintä eri muodoissaan.

Maaseutupoliitiikan neuvosto (MANE) toteuttaa maa- ja elintarviketalouden, maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1507/2015) 5 a §:ssä säädetyn yhteistyöryhmän tehtäviä. MANE tukee valtioneuvostoa poikkihallinnollisissa ja strategisesti tärkeissä maaseutupoliittisissa kysymyksissä. MANE johtaa ja linjaa maaseutupoliitiikan toteutumista. Hallitus on aset-

tanut MANEn toimikaudelle 1.5.2016–1.12.2020. Maaseutupolitiikan neuvosto jatkaa vuosien 1995–2015 välillä toimineen Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) työtä.

Maaseutupolitiikan laaja yhteistyöverkosto toteuttaa MANEn tehtäviä sen johdolla. Keskeisiä toteuttajia ovat maaseutupolitiikan sihteeristö ja teemaverkostot.

MANE:n tehtäviä ovat:

1. Päättäjien tukeminen poikkihallinnollisissa ja strategisesti tärkeissä maaseutupoliittisissa kysymyksissä sekä hallituksen maaseutupoliittisten linjausten valmistelu ja toteuttaminen hallituksen apuna.
2. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 toteuttaminen ja seuranta hallinnonalojen ja hallinnon ulkopuolisten toimijoiden yhteistyönä.
3. Maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen rakenteiden ja toimintatapojen kehittäminen verkostomaiseen toimintaan ja kumppanuuteen perustuen ja tukemaan paikkaperustaista politiikkaa.
4. Teemakohtainen kehittämistyö erikseen määritellyissä asiakokonaisuuksissa.
5. Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittäminen ja käyttöön oton edistäminen ja seuranta.
6. Maaseutututkimuksen ja -osaamisen vahvistaminen mm. valtakunnallisilla maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeilla.
7. Maaseututoimijoiden kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon edistäminen.
8. Vaikuttaminen eri hallinnonaloilla vireillä oleviin maaseutupoliittisesti merkittäviin hankkeisiin.
9. Maaseudun, saariston ja kaupungin vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantaminen yhdessä kaupunki- ja saaristopolitiikan toimijoiden kanssa.
10. Kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen osallistuminen.

Ruotsissa on viime aikoina tehty Suomenkin näkökulmasta mielenkiintoisia avauksia maaseutupolitiikan saralla. Ruotsin hallitus nimesi parlamentaarisen maaseutukomitean elokuussa 2015. Komitea on luovuttanut mietinnön tammikuussa 2017, ”*För Sveriges landsbygder - en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd* (SOU 2017:1)”. Mietinnössä on esitetty 75 toimenpidettä, joiden toteutus muodostaa vankan perustan yhtenäiselle Ruotsille, jossa kaikilla – asuinpaikasta riippumatta – on yhtäläiset edellytykset hyvään elämään.

Perustelut

Harvaan asuttu maaseutu kattaa merkittävän osan, eli yli 68 %, Suomen pinta-alasta. Alue on kansallisesti merkittävä, sillä siellä sijaitsee valtaosa Suomen luonnon aineellisista ja aineettomista raaka-aineista. Alueella on kuitenkin runsaasti pitkistä etäisyyksistä ja harvasta asutuksesta johtuvia haasteita, kuten pitkään jatkunut väestön väheneminen ja vanheneminen, huoltosuhteen heikkeneminen, palvelujen keskittyminen, työpaikkojen väheneminen ja toisaalta yritysten investointi- ja rekrytointiongelmien. Huomioitavaa on myös se, että poliittisten päätösten negatiiviset vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin harvaan asutulle maaseudulle.

Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategiassa alueen tulevaisuuskuvaksi tunnistetaan hajautunut biotalous ja alue nähdään moni-ilmeisenä, monikeskuksisena, verkottuneena ja älykkäänä. HAMA-verkosto näkee, että etenkin strategian poliittisia toimenpiteitä vaativien kehittämisesitysten toteuttamiseksi ja muutoinkin harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi tarvitaan parlamentaarista työryhmää.

Kun tarkastelee maaseutupolitiikan neuvoston MANEn laajaa tehtäväkenttää, on selvää, että MANE ei nykyisillä resursseillaan pysty vastaamaan niihin tarpeisiin, jotka nousevat harvaan asutun maaseudun alueiden asukkailta ja yrityksiltä. Tästä syystä on perustettu HAMA-verkosto, jonka tehtävänä on ollut nostaa nämä erityiskysymykset päivän politiikkaan.

Harvaan asuttujen alueiden tulevaisuus on vaakakupissa. Tulevaisuus voi olla hyvinkin valoisa, jos vastataan oikealla tavalla kehittämishaasteisiin. Vaihtoehtona on yhä kiihtyvä negatiivinen trendi, missä lopputulos on koko Suomen kannalta epäedullinen.

Positiiviseen muutokseen tarvitaan sekä innovatiivista ja rohkeaa otetta että uusia vaihtoehtoja poliittiseen päätöksentekoon. Näitä ehdotuksia on johdettavissa niin Harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategiasta kuin Ruotsin maaseutukomitean mietinnöstä. Parlamentaarisen työryhmän tehtävänä olisi tarkastella mahdollisuuksia sisällyttää nämä ehdotukset poliittiseen päätöksentekoon.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman tavoitteena on kehittää Suomesta bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijä. Tavoitteena on jopa 100 000 uutta työpaikkaa biotalouden alalla. Tämä nostaa harvaan asutun maaseudun merkitystä koko Suomen kannalta, koska siellä sijaitsee valtaosa Suomen luonnon aineellisista ja aineettomista raaka-aineista.

Maa- ja elintarviketalouden, maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1507/2015) 5 a §:ssä säädetään, *että Valtioneuvosto voi asettaa maaseutu- tai saaristopoliittisesti merkittävien kokonaisuuksien valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä ennakointia, seuranta- ja arviointia varten yhteistyöryhmiä. Yhteistyöryhmissä on edustajia sellaisista ministeriöistä ja muista tahoista, joilla on keskeinen merkitys asian toteuttamisen kannalta.*

Esitetty Harvaan asutun maaseudun parlamentaarinen työryhmä täyttää yllä olevan 5 a §:n kriteerit työryhmän asettamisesta. Työryhmän tehtävät ja tavoitteet vaativat laajaa poliittista päätöksentekoa ja siitä johtuen on esitetty parlamentaarista työryhmää.

Parlamentaarisen työryhmän aikataulu ja tehtävät

Parlamentaarinen työryhmä ehdotetaan asetettavaksi meneillään olevan hallituskauden ajaksi.

Työryhmän tehtävänä olisivat mm. seuraavat asiat:

- Käydä läpi ja esittää konkreettisia poliittisia toimenpiteitä Harvaan asutun maaseudun strategian 2017–2020 toimenpiteiden toteutukselle, etenkin seuraavien teemojen osalta
 - Kunnossa oleva perusinfrastruktuuri (Harvaan asutun maaseudun strategian toimenpiteet 3, 17 ja 18); nopeat tietoliikenneyhteydet, kunnossa oleva tiestö
 - Osaamisen vahvistaminen harvaan asutulla maaseudulla (tp 5) – tämä lisää myös innovaatiotoimintaa alueella
 - Yritysten kilpailukykytekijöiden vahvistaminen (tp 6): investointiongelmien ratkaisu, kuljetustuen jatkaminen, ensimmäisen työntekijän palkkauskustannusten alentaminen
 - Yritystoiminnan aloittamista ja kehittämistä tukevien ratkaisujen räätälöiminen harvaan asutun maaseudun erityispiirteet huomioiden (tp 7)
 - Osaavan työvoiman rekrytoinnin edistäminen (tp 9) mm. verohuojennuksin
 - Hajautetun uusiutuvan energiatuotannon aseman parantaminen muuttamalla syöttötariffia ja rakentamiseen liittyviä tukia (tp 10)
 - Turvallisuusviranomaisten (rajavartiolaitos, poliisi, pelastustoimi) välisen yhteistyön edistäminen ja turvallisuusviranomaisten, kuntien ja kolmannen sektorin välistä yhteistyön laajentaminen. Turvataan poliisipalvelujen saatavuus hälytystehtävissä kohtuullisessa ajassa koko Suomessa (tp 16)
- Käydä läpi ja käsitellä Ruotsin selvityksen toimenpide-ehdotuksia ja esittää mitkä olisivat toteutettavissa Suomessa. Myös Norjan aluepoliittisiin toimenpiteisiin olisi syytä tutustua.
- Tarkastella verohuojennuksiin sekä alueelliseen tukeen liittyviä mahdollisuuksia harvaan asutun maaseudun näkökulmasta
- Hakea uusia byrokratian purkuun liittyviä toimenpiteitä
- Selvittää, voisiko maaseutuvaikutusten arviointityökalun käyttö maakunta- ja sote-uudistuksessa tulla velvoittavaksi harvaan asutuilla alueilla

Työryhmä perehtyy teemakohtaisesti yllä oleviin kysymyksiin ja laatii konkreettisia esityksiä toimikauden aikana väliraporttien muodossa puolivuositain.

Kokoonpano

Parlamentaarisen työryhmän puheenjohtajana toimii suurimman eduskuntaryhmän edustaja.

Varapuheenjohtajana toimii Harvaan asutun maaseudun verkoston (HAMA) edustaja.

Parlamentaariseen työryhmän muut jäsenet kutsutaan eduskuntapuolueiden keskuudesta. Työryhmässä on yhteensä kaksi edustajaa jokaisesta neljästä suurimmasta eduskunnassa edustetusta puolueesta ja yksi edustaja muista eduskunnassa edustetuista puolueista. Puolueet, joilla on ryhmässä yksi edustaja, voivat nimetä ryhmään varajäsenen. Suurimman puolueen toinen jäsen toimii puheenjohtajana.

Työryhmään nimetään pysyvä asiantuntija valtiovarainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä ja maa- ja metsätalousministeriöstä, sekä kullekin heistä varahenkilö.

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) pääsihteeri ja HAMA-verkoston erityisasiantuntija toimivat työryhmän sihteereinä:

- MANEn pääsihteeri, neuvotteleva virkamies Christell Åström, maa- ja metsätalousministeriö
- Erityisasiantuntija Tarja Lukkari, Harvaan asutun maaseudun verkosto

Työryhmä kutsuu asiantuntijoita kuultavaksi kokouksiin, aihepiirin mukaisesti.